

Visie Integraal Huisvestingsplan (IHP)

onderwijs 2020 – 2039

13 november 2019

INHOUD

1	Inleiding	3
2	ontwikkelingen en visie onderwijs	3
2.1	Onderwijssegregatie, gelijke kansen en zeggenschap	3
2.2	Integraal aanbod 0-12 en multifunctionaliteit	4
2.3	Onderwijsaanbod	4
2.4	Passend onderwijs.....	5
2.5	Ruimte voor beweging	6
3	Kaders voor onderwijshuisvesting.....	6
3.1	Huisvesting afgestemd op behoefte	6
3.2	Huisvesting als middel tegen onderwijssegregatie	7
3.3	Vensterscholen.....	8
3.4	Kwaliteit onderwijsgebouwen.....	9
3.5	Veilige onderwijsgebouwen	10
3.6	Duurzame, energie neutrale onderwijsgebouwen.....	11
3.7	Renovatie.....	11
3.8	Bewegingsonderwijs.....	12

1 INLEIDING

Na de gemeentelijke herindeling van Groningen, Ten Boer en Haren wordt het onderwijshuisvestingsbeleid van de drie voormalige gemeenten geharmoniseerd. De drie voormalige gemeenten hadden ieder een eigen Integraal Huisvestingsplan of Scholenprogramma. 2019 is een overgangsjaar waarin de begrotingen van de drie gemeenten worden samengevoegd en een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) wordt opgesteld voor de nieuwe gemeente.

De basis voor het IHP is de visie van gemeente en schoolbesturen op het onderwijsaanbod, onderlinge samenwerking, samenwerking met aanpalende diensten en de visie op de kwaliteit van de onderwijshuisvesting. Een belangrijke basis voor de visie en ambities met betrekking tot het onderwijs en de onderwijshuisvesting is al beschreven in de in 2018 opgestelde Houtskoolschets voor het IHP, die in samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen tot stand is gekomen. De visie zoals omschreven in de Houtskoolschets is verder aangescherpt. In gesprekken met de schoolbesturen is input verzameld, die is verwerkt in het voorliggend document. Ook is de visie vanuit het vigerend gemeentelijk beleid en het coalitieakkoord 2019-2022 verder aangevuld. In het IHP zal e.e.a. op stadsdeel- en schoolniveau worden uitgewerkt. In de nieuwe gemeentelijke verordening voorzieningen huisvesting onderwijs die vanwege de harmonisatie is opgesteld voor de nieuwe gemeente is in de artikelsgewijze toelichting en de bijlagen de link gelegd met het op te stellen IHP.

In hoofdstuk 2 zijn de ontwikkelingen in en visie op onderwijs weergegeven. Vervolgens zijn in hoofdstuk 3 de kaders voor de huisvesting voor het onderwijs beschreven.

2 ONTWIKKELINGEN EN VISIE ONDERWIJS

2.1 Onderwijssegregatie, gelijke kansen en zeggenschap

Goed onderwijs is essentieel voor de toekomst van de kinderen in onze gemeente. Alle jonge kinderen moeten een best mogelijke start in het onderwijs krijgen. Goed onderwijs in de veilige omgeving van een passend schoolgebouw is een belangrijk middel om de effecten van armoede en kansenongelijkheid te verkleinen. Alle kinderen hebben recht op goed onderwijs, ongeacht hun achtergrond, het inkomen van de ouders of de wijk waarin ze wonen. Toch neemt de onderwijssegregatie toe en is het hebben van gelijke kansen niet voor ieder kind de standaard.

In een gemengde wijk hoort de school ook een gemengd leerlingenbestand te hebben. Er is onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de leerlingenpopulatie in het basis en voortgezet onderwijs in grote en middelgrote steden in de periode tussen 2008 en 2016. In het rapport 'de staat van het onderwijs'¹ is te lezen dat in Groningen de verdeeldheid snel toeneemt. Om scholen in de stad een perfecte weerspiegeling te laten zijn van de inkomens in de wijk waarin ze staan, zou inmiddels 52 procent van de basisschoolleerlingen van school moeten veranderen. In 2008 was dat nog 42 procent. Voor een groot deel heeft de segregatie te maken met de samenstelling van de wijken waar scholen staan. In de wijk Helpman wonen bijvoorbeeld meer hoger opgeleiden dan in Vinkhuizen en dat is terug te zien op de scholen. Maar uit het inspectieonderzoek blijkt dat scholen vaak homogener zijn dan de buurt waarin ze staan. In Groningen is bijvoorbeeld een derde van de segregatie naar opleidingsniveau te wijten aan schoolkeuze van ouders en kinderen. Om segregatie tegen te gaan moet het onderwijs een prominente positie innemen in de wijkvernieuwingsopgaven, zowel sociaal-maatschappelijke zin als in de fysieke omgeving.

¹ Onderwijsverslag De Staat van het Onderwijs 2016 2017, Inspectie van het Onderwijs Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, april 2018

Om kansenongelijkheid in het voortgezet onderwijs te voorkomen is het wenselijk om het voortgezet onderwijs in brede scholengemeenschappen aan te bieden en VMBO en Havo/VWO niet fysiek van elkaar te scheiden. De huisvesting van VMBO en Havo/VWO in één gebouw biedt daarnaast kansen voor een meer beroepsgerichte invulling van VMBO-TL en Havo doordat deze opleidingen makkelijker gebruik kunnen maken van de praktijklokalen.

Er moet extra aandacht worden gegeven aan die kinderen die nu worden belemmerd in het aangrijpen van alle kansen die het onderwijs biedt. Scholen kunnen een grote rol spelen bij het veilig en gezond opgroeien van kinderen. Een grotere betrokkenheid van en zeggenschap voor ouders, leerlingen en medewerkers bij de school en het onderwijs is wenselijk.

2.2 Integraal aanbod 0-12 en multifunctionaliteit

Door een zo integraal mogelijk aanbod van onderwijs, kinderopvang, sport, welzijn, zorg en cultuur te creëren, krijgen kinderen in Groningen maximale kansen om hun talenten te ontwikkelen. Kinderen die een extra zetje nodig hebben worden actief benaderd om de aangeboden kansen aan te pakken. Dit integraal aanbod wordt gefaciliteerd in het vensterschoolconcept. De vensterscholen in de gemeente Groningen leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen. In 2018 is in het strategisch beleidsplan “Venster op de wereld”² opgenomen dat het de ambitie van de gemeente is om iedere basisschool een vensterschool te laten zijn. Om een school als een vensterschool te laten werken moeten opvang en onderwijs in ieder geval op een viertal onderdelen samenwerken: het formuleren van een gezamenlijke pedagogische visie, het opstellen van een doorgaande ontwikkelingslijn, het samenwerken op het gebied van ondersteuning en het creëren van zorg en educatief partnerschap tussen vensterscholen en ouders. De vensterschool levert een bijdrage aan het opbouwen van een gemeenschap waar ieder kind bij hoort, waar ieder kind het beste uit zichzelf kan halen. De vensterschool biedt ieder kind een veilige omgeving waar ‘van 8 tot 18 uur’ een integraal programma wordt aangeboden.

Sinds 2013 hebben 27 scholen in de stad Groningen zich samen met hun partners verder ontwikkeld als vensterschool, óf in de vorm van een zelfstandige vensterschool óf als onderdeel van een samenwerking van meerdere scholen in een zogenaamde vensterwijk. Ook in de gemeente Haren is een brede school gevormd waarin de school samenwerkt met partners zoals kinderopvang en CJG en in de nieuwbouw van het Kindcentrum Ten Boer wordt naast onderwijs ook kinderopvang gehuisvest. In de wijken Tuinwijk /Selwerd/ Paddepoel, Vinkhuizen en Hoogkerk zijn grotere vensterscholen ontwikkeld. In deze vensterscholen zijn naast het onderwijs o.a. kinderopvang, peuterspeelzalen, voor- en naschoolse opvang, bibliotheekfilialen, sportvoorzieningen (sporthal, gymzalen, zwembad), instellingen voor maatschappelijke dienstverlening, buurt- en jeugdvoorzieningen, enz. ondergebracht.

Scholen vormen een gemeenschap en zijn een belangrijke ontmoetingsplek voor kinderen én voor ouders. De scholen zijn partners, die een belangrijke rol spelen in het positief opgroeien en we zien een duidelijke link met jeugdhulp. Scholen kunnen signaleren en opvangen.

2.3 Onderwijsaanbod

Beschikbaarheid en bereikbaarheid onderwijs

Openbaar onderwijs moet voor iedereen beschikbaar zijn. De gemeente Groningen streeft ernaar om in het stedelijk gebied³ zoveel als redelijkerwijs mogelijk is binnen een straal van 1 km voor ieder kind een openbare basisschool ter beschikking te hebben. Daarnaast wordt een divers aanbod van

² ‘Venster op de Wereld, Samenwerken aan kansen voor kinderen op de vensterschool in Groningen’, gemeente Groningen, 2018

³ Met het stedelijk gebied wordt het gebied genoemd waar de stedelijke opheffingsnormen van toepassing zijn.

verschillende onderwijsdenominaties en onderwijsconcepten en een goede verdeling en spreiding van alle onderwijs nagestreefd. De voor de nieuwe gemeente aangepaste stichtings- en opheffingsnormen voor de basisscholen maken het mogelijk dat ook in de kleine dorpen een aanbod van basisonderwijs kan blijven bestaan. Dat betekent dat we ook in de dorpen binnen de gemeente blijven opteren voor kwalitatieve goede onderwijshuisvesting voor kleinere scholen.

Onderwijsaanbod

Het curriculum verandert en er wordt meer aansluiting gezocht bij de maatschappij en arbeidsmarkt. Deze onderwijsvernieuwing heeft ook gevolgen voor de manieren waarop onderwijs wordt vormgegeven en lessen worden gegeven. Ontwikkelingen als gepersonaliseerd leren en betekenisvol leren leiden tot een behoefte aan andere vormen van onderwijshuisvesting.

Internationaal onderwijs

Kennis, innovatie en ondernemerschap zijn de belangrijkste pijlers onder de regionale economie. De gemeente Groningen blijft de groei van werkgelegenheid, door onder andere de vestiging van internationale ondernemers in de regio, stimuleren. Groningen werkt verder aan de ontwikkeling als internationale, innovatieve kennis- en onderwijsstad. Het aanbod van internationaal onderwijs is een belangrijke voorwaarde voor een goed vestigingsklimaat voor internationale bedrijven en voor de werving van internationaal talent.

De laatste jaren is het internationaal onderwijs in Groningen aanzienlijk gegroeid. Ook het aanbod van tweetalig onderwijs neemt toe. Naar de toekomst moet verdere groei van internationaal onderwijs mogelijk blijven.

Tienerscholen

Op diverse plekken in het land ontstaan bij wijze van pilot initiatieven voor tienerscholen of 10-14-scholen. Doel van deze initiatieven is het versoepelen en verkleinen van de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. De tienerscholen zijn een samenwerking tussen een basisschool en een middelbare school. Het onderwijs op de tienerscholen vormt een doorlopende leerlijn. Leerlingen stappen niet na groep 8 over, maar blijven in plaats daarvan tot hun 14^e jaar op de basisschool. Zo krijgen leerlingen meer tijd om te ontdekken wat ze willen en wat bij ze past. Door een aantal schoolbesturen binnen de gemeente Groningen worden de kansen en mogelijkheden voor samenwerking in een tienerschoolconcept verkend, maar er zijn momenteel geen concrete plannen voor de vorming van tienerscholen.

2.4 Passend onderwijs

Scholen hebben per 1 augustus 2013 de zorgplicht om een passende onderwijsplek voor ieder kind te realiseren. Deze zorgplicht houdt in dat zodra scholen niet tegemoet kunnen komen aan de zorgbehoefte van een kind de school verantwoordelijk is om in overleg met de ouders en schoolbesturen binnen de regio wel een passend onderwijsaanbod te realiseren. De samenwerking tussen de scholen en het overleg over inzet van onderwijs- en zorgarrangementen vindt plaats in de Samenwerkingsverbanden. Doelstelling van de invoering van Passend Onderwijs was dat meer leerlingen in het reguliere onderwijs blijven. Deze doelstelling is ten dele behaald. De invoering van Passend Onderwijs heeft er ook toe geleid dat de problematiek binnen het (voorgezet) speciaal onderwijs toeneemt, doordat doorverwijzing van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte vanuit het regulier onderwijs soms pas plaatsvindt, wanneer er al sprake is van omvangrijke problematiek. Overleggen over de zorgverlening aan leerlingen vinden steeds vaker geclusterd op school plaats. De invoering van het passend onderwijs wordt in 2020 geëvalueerd.

Met onderwijshuisvesting willen we bijdragen aan het vormgeven van passend onderwijs, zowel binnen het reguliere als het speciale onderwijs. De samenwerkingsverbanden PO en VO hebben een

belangrijke rol om dit passend onderwijs vorm te geven en vanuit onderwijshuisvesting hebben we daarbij als gemeente een faciliterende rol.

Het delen van expertise en voorzieningen en de mogelijkheid om (individuele) leerlingen de mogelijkheid te bieden in symbiose lessen te volgen in het regulier onderwijs leiden tot meerwaarde voor het onderwijs aan leerlingen in het (voorgezet) speciaal onderwijs. Daarnaast wordt ook voor speciaal onderwijs het belang ingezien van samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs.

In juli 2016 is het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap in werking getreden. In dit verdrag is bepaald dat landen moeten zorgdragen voor een inclusieve samenleving. Een onderdeel van de inclusieve samenleving is inclusief onderwijs. Inclusief onderwijs is onderwijs dat voor alle leerlingen toegankelijk is. Het recht op inclusief onderwijs houdt in dat niemand wordt uitgesloten vanwege een beperking en iedereen welkom is. Kinderen leren, spelen en werken samen en ieder kind kan zich optimaal ontwikkelen, met de ondersteuning en zorg die daarvoor nodig is. Kinderen hebben gelijke kansen en hebben respect voor elkaar en voor de verschillen tussen elkaar. Door de schoolbesturen worden zowel de kansen als belemmeringen van inclusief onderwijs gezien. Zij onderschrijven de ambitie van gelijkheid voor alle leerlingen, maar zien gelijk dat het vanwege specifieke ondersteuningsbehoefte niet voor niet alle leerlingen wenselijk en mogelijk is om onderwijs te volgen binnen het reguliere onderwijs.

2.5 Ruimte voor beweging

Bekend is dat een veelzijdige motorische ontwikkeling van kinderen belangrijk is voor de gezondheid, fitheid en sportieve prestaties en mogelijk ook voor cognitieve prestaties. Als de inrichting van schoolgebouwen en terreinen uitnodigt tot balanceren, klimmen, springen, rennen en noem maar op, biedt het gebouw gedurende de basisschoolperiode een podium voor kinderen om zich op een vanzelfsprekende manier veelzijdig te ontwikkelen.

Een natuurlijke, groene speelomgeving stimuleert een meer gevarieerd en creatief speelgedrag. Met name fantasierijk, exploratief en constructief speelgedrag komt vaker voor in natuurlijke dan in niet-natuurlijke speelomgevingen. Daarnaast passen groene schoolpleinen ook goed in onze ambitie om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen (klimaatadaptatie).

3 KADERS VOOR ONDERWIJSHUISVESTING

3.1 Huisvesting afgestemd op behoefte

Schoolgebouwen voor het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs worden gebruikt als stedelijke en vaak ook solitaire onderwijsvoorzieningen. Basisscholen daarentegen zijn op een enkele uitzondering na gericht op een kleiner voedingsgebied, veelal op wijkniveau. Het onderwijsaanbod is door verschillende invloeden in ontwikkeling. De onderwijshuisvestingsportefeuille moet worden afgestemd op de veranderende behoefte. Ontwikkelingen als IKC-vorming, groei van internationaal onderwijs, veranderingen als gevolg van invoering van passend onderwijs, maar ook de toename en verschuiving van de vraag naar onderwijs door nieuwbouw in o.a. Meerstad, Harener Holt en op korte termijn ook de Held III en het Suikerfabriek terrein leiden tot wijzigingen en verschuivingen in de behoefte naar onderwijshuisvesting.

De gemeente Groningen streeft naar een efficiënte inzet van onderwijshuisvesting en de financiële middelen hiervoor. De omvang van permanente huisvesting wordt afgestemd op de ruimtebehoefte op lange termijn. Bij wijk- en stadsontwikkeling wordt op basis van een integrale voorzieningenvisie de omvang en spreiding van onderwijsvoorzieningen bepaald. Voor piekperiodes wordt gezocht naar

tijdelijke oplossingen door middel van het gebruik van bestaande leegstand binnen het voedingsgebied of, wanneer medegebruik niet mogelijk is, de inzet van tijdelijke lokalen. Ook kunnen schoolbesturen binnen een voedingsgebied onderling afspraken maken over sturing op leerlingenaantallen, door door te verwijzen naar andere scholen in het voedingsgebied. Doelstelling is om in goed overleg tussen schoolbesturen onderling en tussen gemeente en schoolbesturen tot passende huisvestingsoplossingen te komen. Wanneer het overleg niet leidt tot passende oplossingen kan de gemeente de in de verordening opgenomen sturingsinstrumenten inzetten.

Schoolbesturen en gemeenten hebben intensieve afstemming over door schoolbesturen te hanteren strategische plannen en voorgenomen beleidskeuzes op korte en lange termijn, wanneer deze consequenties kunnen hebben voor de onderwijshuisvesting. Uitgangspunt voor de gemeente is dat eerst wordt onderzocht of wijzigingen in huisvestingsbehoefte kunnen worden opgevangen binnen de eigen locaties van de betreffende onderwijsinstelling.

Aanbieders van (voortgezet) speciaal onderwijs zoeken samenwerking met het regulier onderwijs om het onderwijs aan hun leerlingen te verrijken en de kansen voor hun leerlingen te vergroten. Hieruit ontstaat de behoefte om dichtbij het regulier onderwijs gehuisvest te zijn, zodat het beter mogelijk is onderwijsvoorzieningen te delen en expertise uit te wisselen.

Een normatieve overcapaciteit van 10 tot 15 procent is aanvaardbaar om fluctuaties in de ontwikkeling van aantallen leerlingen op te kunnen vangen en om voldoende onderdak te bieden aan verhuur aan kinderopvang, peuterspeelzaalwerk en voor- en naschoolse opvang. Door uitbreiding op bestaande gebouwen of bij krimp door inzet van vrijkomende onderwijsruimten en deze aan te passen zijn er meer mogelijkheden om onderwijs-plus voorzieningen voor 0 tot 12-jarigen te realiseren. Onderwijshuisvesting is een gezamenlijke opdracht van gemeente en schoolbesturen en vraagt om afstemming en maatwerk. Wanneer de gemeente budget beschikbaar stelt voor een (ver)nieuwbouwopgave maken gemeente en schoolbesturen afspraken over bouwheerschap en eigendom en richten zij samen in overleg een projectorganisatie in waarin projectsturing en besluitvorming gewaarborgd is.

3.2 Huisvesting als middel tegen onderwijssegregatie

Segregatie en terugloop van het aantal leerlingen gaan vaak samen. We bestrijden segregatie door te streven naar aantrekkelijke en evenwichtige wijken met een gevarieerd woonaanbod dat ruimte biedt aan alle bevolkingsgroepen en leeftijden. Daarvoor moet ook worden gezorgd dat elke school een kwalitatief goed lesaanbod kent, zodat er voor ouders geen redenen kunnen zijn om niet voor een school in de wijk te kiezen. Uiteraard zonder afbreuk te willen doen aan de vrije schoolkeuze van ouders. De vensterschool is een kwalitatief hoogwaardig, toonaangevend en toegankelijk gebouw dat een centrale, prominente positie in de wijk heeft en dat uitnodigt het gebouw te bezoeken en anderen te ontmoeten.

Binnen wijkvernieuwingsprojecten moeten de scholen, de schoolomgeving, met veelal een ruimtelijk en sociaal centrale plek in de wijk een steviger rol krijgen dan in het verleden wel eens het geval is geweest. Vooral in de huidige en toekomstige wijkvernieuwingsgebieden waar de categorie scholen van 40 jaar en ouder staan. Segregatie speelt, naast criteria als de technische en functionele kwaliteit, de belevingswaarde en andere criteria, zoals leerlingenprognoses, een rol in de afweging om over te gaan tot vervangende nieuwbouw of renovatie en aanpak van de schoolomgeving. Eerder overgaan tot (vervangende) nieuwbouw of renovatie in achterstandswijken vraagt om extra gemeentelijke investeringen.

Segregatie of motieven vanuit de wijkvernieuwing kunnen een aanleiding zijn om aan een vervangend nieuwbouw- of renovatieproject een hogere prioriteit te geven en deze in de tijd qua fasering ten opzichte van andere projecten naar voren te trekken. Een mooi nieuw gebouw is echter geen garantie dat ook op langere termijn, segregatie afneemt, het aantal leerlingen van een school stabiliseert of weer toeneemt. Dat is uiteraard vooral afhankelijk van de onderwijskwaliteit, een integraal aanbod van kinderopvang, sport, welzijn, zorg en cultuur, schoolbestuurlijk beleid, ontwikkelingen in de wijk en van vele andere factoren.

3.3 Vensterscholen

Daar waar we nieuwe schoolgebouwen realiseren of waar gebouwen worden gerenoveerd, is het goed om samen met de school (bestuur of directie) te kijken naar de mogelijkheden van medegebruik/multifunctionaliteit. Dat anderen (bijvoorbeeld wijkorganisaties, cultuur aanbieders) er ook gebruik van kunnen maken. Nieuwbouw voor het basisonderwijs heeft de afgelopen jaren nagenoeg zonder uitzondering plaatsgevonden vanuit de vensterschool-gedachte. Overal in Nederland wordt langs deze lijnen, al dan niet onder de noemer van de Brede School of (Integraal) Kind Centrum ((I)KC), flexibel en multifunctioneel gebouwd. Dit beleid zetten we in Groningen de komende jaren voort in het Vensterschoolconcept. Daarbij werken we aan een verdere doorontwikkeling van de Vensterschool 3.0 waarin de IKC-vorming wordt opgenomen. De onderwijshuisvesting heeft een logische plek in de wijk en het sociale domein. De ruimten in het gebouw zijn toegankelijk voor de wijk en nodigen uit tot ontmoeting. Het gebouw is ontworpen, zo dat het kan worden herverkaveld en verhuurbaar is in afzonderlijke gebouwdelen een compartimentering heeft die multifunctioneel gebruik mogelijk maakt.

Gezamenlijke huisvesting is niet noodzakelijk om de vensterschoolsamenwerking te bewerkstelligen, maar bevordert dit wel. De gemeente wil in ieder geval zorgen voor een fysieke infrastructuur voor nabijheid en ontmoeting. Het kan gaan om gezamenlijke ontmoetings- en/ of personeelsruimtes voor medewerkers van verschillende disciplines, voor ouders en kinderen. Maar ook om ruimten voor bijvoorbeeld peuteropvang of de BSO.

Bij vervangende nieuwbouw voor functioneel verouderde gebouwen wordt gekozen voor multifunctioneel gebruik. Per locatie wordt nagegaan of aanvullende voorzieningen aanhakend bij het vensterschool-concept mogelijk zijn. De gemeente is in principe de eigenaar van gebouwen met meerdere gebruikers (zoals scholen, kinderopvang, sport, buurthuis, bibliotheek etc.) en geeft deze in gebruik aan het onderwijs en verhuurt of verpacht de andere delen.

Veel schoolgebouwen zijn 40 jaar of ouder en stammen uit een periode waarbij meervoudig gebruik nog niet aan de orde was. Ze zijn daar ook nu nog niet voldoende op ingericht. Ook de gedateerde huisvesting van het (V)SO faciliteert de multidisciplinaire zorg rondom de leerlingen onvoldoende. Waar dat mogelijk is wordt het proces om ook de oudere gebouwen op de multifunctionele ontwikkeling aan te passen gestimuleerd en gefaciliteerd.

Binnen de huidige regelgeving heeft het onderdak brengen van elke leerling de hoogste prioriteit. Dat betekent dat de eerste focus ligt op het bouwen van nieuwe scholen en gymnastiekvoorzieningen in nieuwe stadsdelen. Als nieuwe scholen worden gerealiseerd wordt ervoor gekozen om in dergelijke projecten ook ruimte voor kinderopvang, voor- en naschoolse opvang en eventueel andere aan het onderwijs gerelateerde voorzieningen mee te nemen. In nieuwe wijken moeten daarnaast de nodige gemeentelijke investeringen worden gedaan voor het bewegingsonderwijs. Gemeentelijke zaalruimte waar ook avond en weekend gebruik door sportverenigingen mogelijk is. Deze gym/sportzalen worden beheerd door Sport050.

De multifunctionele gebouwen kennen doorgaans een andere bekostiging. De kapitaallasten van de investering in het onderwijsdeel worden gedekt binnen het budget onderwijshuisvesting. De gemeentelijke investeringen in andere bouwdelen voor bijvoorbeeld kinderopvang, welzijn, cultuur e.d. worden niet uit onderwijsmiddelen, maar structureel gedekt uit de opbrengsten van huur, pacht e.a. financieringsconstructies. De uitwerking van eigendoms-, eventuele gebruik(onderwijs)- en huurconstructies moeten hiermee in lijn worden gebracht.

3.4 Kwaliteit onderwijsgebouwen

Onderwijshuisvesting is één van de instrumenten waar scholen en de gemeente mee kunnen sturen om nu en in de toekomst goed onderwijs te verzorgen. De kwaliteit van schoolgebouwen is een voorwaarde voor goed onderwijs. Een goed onderwijsgebouw heeft een positief effect op het gedrag, welbevinden en het leerproces van de leerlingen en leerkrachten die het gebouw dagelijks gebruiken en draagt daardoor bij aan het optimaal kunnen presteren door leerlingen en medewerkers. Bij de kwaliteit spelen o.a. techniek, functionaliteit, beleving en ambitie een belangrijke rol. Het kwaliteitskader van Ruimte OK⁴ is daarbij het uitgangspunt. In dit kwaliteitskader is gedetailleerd aangegeven aan welke kwaliteitseisen een schoolgebouw als goede leer- en werkomgeving moet voldoen. Ook is een financiële vertaling gemaakt van de kwaliteitseisen. Het opent de deur naar nieuwe samenwerkings- en investeringsmogelijkheden en een meer integrale levensduurbenadering van het schoolgebouw. Het programma van eisen 'Frisse Scholen' is geïntegreerd in dit kwaliteitskader. Zo is de gebouwkwaliteit met betrekking tot de binnenklimaataspecten lucht, temperatuur, licht en geluid ook gewaarborgd. Op basis van de resultaten van onder gebruikers en gebouwbeheerders uitgezette enquêtes en vragenlijsten is in beeld gebracht hoe de schoolgebouwen worden ervaren. De gemiddelde kwaliteitsscore van de Groningse schoolgebouwen ligt op het landelijk gemiddelde. Maar de kwaliteit van een deel van de onderwijshuisvesting wordt als onvoldoende ervaren.⁵ De doelstelling van het IHP 2020-2039 is om gedurende de looptijd van het IHP alle onderwijshuisvesting op een minimum acceptatieniveau te brengen. Met dit kwaliteitsniveau faciliteert het schoolgebouw het onderwijs in voldoende mate.

Functioneel

Het gebruikersperspectief wordt in het nieuwe IHP – naast alle andere afwegingsaspecten - zwaarder meegewogen in beslissingen over wat te doen met een gebouw. Met de schoolbesturen is bepaald wat de belangrijkste variabelen zijn vanuit gebruikersperspectief. De gebruikswaarde en functionaliteit van een schoolgebouw moeten zo optimaal mogelijk op de te huisvesten doelgroepen zijn afgestemd. De inrichting van het schoolgebouw moet het onderwijsinhoudelijk concept zo optimaal mogelijk ondersteunen. De verandering van het curriculum leidt tot de behoefte aan een andere vorm van onderwijshuisvesting. Moderne onderwijsconcepten vragen doorgaans meer open ruimten, het gebruik van lespleinen en ruimten voor individueel en groepswork. Traditionele schoolgebouwen met 'klassen-gang'-structuur lenen zich niet altijd voor deze moderne onderwijsconcepten.

Multifunctioneel en flexibel

Een schoolgebouw heeft voldoende geschikte ruimten en faciliteiten horend bij het Vensterschool- of IKC-concept. Ruimten in het gebouw zijn multifunctioneel te gebruiken en kunnen door de verschillende partners worden gedeeld. Een school heeft een logische, centrale plek in de wijk, zodat buurtbewoners er elkaar kunnen ontmoeten en de multifunctionele ruimten benut kunnen worden voor wijkactiviteiten.

⁴ <https://www.ruimte-ok.nl/thema/kwaliteitskader-huisvesting>

⁵ De gemiddelde score van de Groningse schoolgebouwen is 5,7 en komt overeen met het landelijk gemiddelde (*Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt (2016), Algemene Rekenkamer*)

Nieuwe schoolgebouwen zijn toekomstbestendig, doordat ruimte-indelingen met beperkte ingrepen kunnen worden aangepast. Het is mogelijk om (onderdelen van) het schoolgebouw her te bestemmen voor een andere doelgroep, wanneer de ruimtebehoefte wijzigt. Het beleid van de gemeente Groningen is erop gericht de beschikbare leegstand in schoolgebouwen te benutten voor onder andere het vormgeven van de transitie in het sociaal domein, passend onderwijs en verhuur aan voor- en naschoolse opvang en andere vormen van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Buitenschoolse opvang, kinderdagopvang en initiatieven op dit vlak behoren vooral aan de markt. Maar de gemeente denkt graag mee bij integratie van dergelijke functies in leegstaande lokalen binnen schoolgebouwen ter ondersteuning van doorlopende leerlijnen.

Beleving en ambitie

Een basisschool is in veel gevallen ook een wijk- of een dorpsvoorziening en vervult voor ouders en kinderen vaak een centrale rol in hun directe leefomgeving. Niet alleen het gebouw maar ook het plein als speelruimte voor kinderen. De jeugd brengt een groot deel van hun tijd door in en om een schoolgebouw. Scholengebouwen en hun directe omgeving weerspiegelen de gezamenlijke kwaliteitsambitie in (nieuwe) wijken, de relatie met de bebouwde omgeving qua architectuur, de gewenste multifunctionaliteit.

Natuurlijk staat de functionaliteit van een gebouw voor het onderwijs voorop, maar we vinden de kwaliteit van het gebouw en de omgeving, net als de plek in de wijk of het dorp, ook een belangrijk aspect, niet alleen qua onderhoud maar ook qua architectonische uitstraling. Als nieuwe wijken worden ontwikkeld krijgt het schoolgebouw met een passende uitstraling centraal in de wijk een markant en herkenbare plek. De belevingswaarde van een schoolgebouw wordt gevormd door technische aspecten maar ook de emotionele en architectonische waarde, inrichtingselementen, cultuurhistorische aspecten en een eventuele monumentale status.

Naast de beleving van het gebouw is natuurlijk ook de ambitie van het schoolbestuur met dit gebouw van belang. Gebouwen en hun, bij voorkeur, groene pleinen zijn niet alleen voor onderwijs, maar ook voor kinderopvang, bewegen, spelen en ontmoeting in de wijk. Waar de gemeente bij nieuwbouw investeert in een groene schoolomgeving is voor de bestaande onderwijshuisvesting de transformatie van de 'stenen' pleinen naar een groene schoolomgeving met name de verantwoordelijkheid voor schoolbesturen.

3.5 Veilige onderwijsgebouwen

Een schoolgebouw moet veilig zijn. Daarom volgen wij de bepalingen uit het Bouwbesluit en waar nodig de Nederlandse Praktijk Richtlijn 9998 (NPR). Deze laatste is nodig wanneer het schoolgebouw zich in het aardbevingsgebied bevindt. De versterking en (ver)nieuwbouw van de scholen in de voormalige gemeente Ten Boer worden uitgevoerd op basis van het scholenprogramma Groningen. Het aardbevingsbestendig bouwen en het versterken van bestaande bouw leiden tot hogere kosten. Binnen het onderwijsbudget zijn geen middelen beschikbaar voor de meerkosten van het aardbevingsbestendig bouwen. Voor vergoeding van de eventuele meerkosten moet een aanvraag worden ingediend bij de Nationale Coördinator Groningen. Op basis van de Nieuwbouwweging, en uiteindelijk een nog vast te stellen publiekrechtelijke regeling, worden de aanvragen voor tegemoetkoming in de meerkosten beoordeeld.

3.6 Duurzame, energie neutrale onderwijsgebouwen

Per 1 januari 2015 zijn de in het Bouwbesluit opgenomen wettelijke eisen met betrekking tot de energieprestatie van schoolgebouwen aangescherpt. De Groningse Standaard voor duurzaamheid is gesteld op een score van minimaal een 8 op de thema's van GPR gebouw. Met ingang van 1 juli 2020 worden de eisen voor de energieprestatie verder verhoogd. Schoolgebouwen moeten dan voldoen aan de BENG-eisen (Bijna Energie Neutraal Gebouw). Daarmee worden eisen gesteld aan de maximale energiebehoefte, een maximum aan het gebruik van fossiele energie en een minimum aandeel hernieuwbare energie.

De Groninger ambitie ligt echter hoger dan 'BENG'. Het moet naar 'ENG'= energie neutraal in 2035. Hiervoor hebben gemeente en schoolbesturen in 2017 een convenant gesloten. De daarin geformuleerde ambitie – waarin de scholen en de gemeente een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben - moet de komende jaren door gemeente en schoolbesturen worden vertaald in concreet beleid. Gasloze onderwijshuisvesting is hierbij de norm. Uiteraard niet alleen in geval van nieuwbouw of renovatie, maar op termijn voor alle bestaande schoolgebouwen.

Deze ambitie moeten we de komende jaren met de schoolbesturen vertalen in concreet beleid, waarin ook afspraken worden gemaakt over de financiële bijdrage van schoolbestuur en gemeente. Uiteraard niet alleen in geval van nieuwbouw of renovatie, maar voor alle bestaande schoolgebouwen. Op basis van het IHP kan worden geconcludeerd welke bestaande onderwijsgebouwen voor 2035 niet in aanmerking komen voor (ver)nieuwbouw. Voor deze gebouwen kan in de aanloop naar 2035 een verduurzamingsopgave worden uitgewerkt en uitgevoerd.

De invoering van de BENG eisen zal leiden tot een toename van de investeringskosten. Het is nog onduidelijk of en hoe deze meerkosten worden gecompenseerd. Over de verdeling van de kosten: over meerkosten ten opzichte van ENG ten opzichte van BENG moeten afspraken gemaakt worden tussen gemeente en schoolbesturen. Besparingen in de exploitatiekosten door lagere energielasten kunnen door het schoolbestuur worden bijgedragen aan de investering in (ver)nieuwbouw. De financiering van de verduurzaming van de bestaande gebouwen is volgens de huidige wetgeving de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen.

De Katholieke Daltonschool Bisschop Bekkers neemt deel als pilotschool aan het programma AardgasVrijeScholen. In dit programma wordt het schoolbestuur begeleid bij het verduurzamingsproces. Opgedane ervaringen worden binnen het programma verzameld, zodat deze ingezet kunnen worden in de in het land uit te voeren toekomstige duurzame renovaties van schoolgebouwen en zullen ook bij de Groningse verduurzamingsoperatie worden benut.

3.7 Renovatie

Renovatie is tot op heden geen gemeentelijke verantwoordelijkheid. In het in 2017 door PO-raad, VO-raad en VNG opgestelde wetsvoorstel is voorgesteld om renovatie die de levensduur van het gebouw verlengt, ook als voorziening huisvesting onderwijs te beschouwen. Renovatie is een grootschalige en integrale aanpak van een bestaand schoolgebouw waarmee de levensduur verlengd wordt met ten minste 25 jaar en het gebouw weer voldoet aan de actuele functionele en kwaliteitseisen. Het gebouw is na renovatie qua functionaliteit, duurzaamheid, uitstraling en flexibiliteit weer geschikt voor het onderwijs en krijgt daarmee een startconditie die in technische zin gelijkwaardig is aan nieuwbouw. Renovatie is geen "zelfstandige voorziening", maar alleen als alternatief aan de orde als een schoolgebouw aan het einde van de technische en functionele levensduur en na afloop van afschrijvingstermijn van initiële nieuwbouw en/of eerder uitgevoerde renovatie(s) in aanmerking komt voor vervangende nieuwbouw. Voor de afweging tussen renovatie

en nieuwbouw worden in het land momenteel verschillende varianten ontwikkeld. Bij de uitvoering van het IHP te maken afweging tussen renovatie en nieuwbouw wordt te zijner tijd aangesloten bij de meest actuele afwegingsmodellen.

We willen in het nieuwe IHP onderzoeken of schoolbesturen kunnen mee investeren. Bij de investering in renovatie kan afstemming worden gezocht bij de onderhoudsplanning van het schoolbestuur en kunnen financiële middelen van gemeente en schoolbestuur worden samengevoegd. Het kan immers uit de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) van de schoolbesturen blijken dat besparingen op de onderhouds- of andere exploitatie-uitgaven met realisatie van nieuwbouw of renovatie haalbaar zijn. Randvoorwaarde is dan wel dat het investeringsverbod voor schoolbesturen in het primair onderwijs wordt aangepast. De investeringsbijdrage van schoolbesturen is niet afdwingbaar. Maar we willen een vorm van vrijwillige samenwerking in financiering in het OOGO overeenkomen. Eventuele exploitatie voordelen met een redelijke terugverdientijd kunnen door de schoolbesturen dan als bijdrage bij vervangende nieuwbouw of renovatie worden ingezet. Ook regulier te verwachten onderhoudskosten (gebaseerd op het MJOP) om een gebouw op conditieniveau 2/3 te houden kunnen in de investeringsbijdrage worden verrekend.

Met de sectorraden PO/VO en de VNG zijn wij van mening dat renovatie wel een plaats moet krijgen binnen de wet- en gemeentelijke regelgeving. We moeten dus nieuwe spelregels ontwikkelen. Renovatie van bestaande schoolgebouwen moet uit het oogpunt van verduurzaming een prominente rol krijgen binnen het gemeentelijk onderwijshuisvestingsbeleid.

3.8 Bewegingsonderwijs

Voor bewegingsonderwijs is er in de nabijheid van een school een gymzaal nodig. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk. Het aantal gym uren dat we toekennen aan een school is gebaseerd op een landelijke norm, die afhankelijk is van het aantal leerlingen. Om het verlies als gevolg van reistijd e.d. te compenseren hanteren we voor het primair onderwijs 120% van de norm. Dit geldt dus niet bij de zalen direct gekoppeld zijn aan een school. We hanteren in Groningen de in de verordening opgenomen afstandscriteria voor de beschikbaarheid van een gym-accommodatie. De gemeentelijke gymzalen worden beheerd door de gemeente (Sport050). In de avonden en 's weekends wil de gemeente dat ze zoveel mogelijk gebruikt kunnen worden door sportverenigingen en andere (sport)aanbieders. Voor de ruimtelijke en functionele eisen (oppervlakte en hoogte) van nieuw te realiseren gymvoorzieningen sluiten we aan bij de normen van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO).